

Kris Tavernier

Job

Een voorbeeldig geloofsleven

Wanneer we denken aan Job, dan denken we gewoonlijk meteen ook aan lijden. Want we denken dat het boek Job hoofdzakelijk gaat over lijden, het waarom van lijden en het omgaan met lijden. Natuurlijk maakt Job heel wat lijden mee, maar daar gaat het boek Job primair eigenlijk niet over. In het boek Job ontmoeten we een gelovig en Godvrezend man in woord en in daad. Over het geloofsleven van deze man gaat het primair in het boek Job.

De gerechtigheid van Job

‘Zou een sterveling rechtvaardig zijn tegenover God, of een man rein tegenover zijn Maker?’ (Job 4:17). ‘Hoe zou dan een mens rechtvaardig zijn bij God, of hoe zou hij rein zijn, die uit een vrouw geboren is?’ (Job 25:4). Bovenstaande vraag, die twee keer wordt gesteld, is zowat de meest gekende vraag uit het boek Job. Met de brief van Paulus aan de Romeinen, die grotendeels over rechtvaardigmaking gaat, in gedachte, lijken dit terechte vragen. Vrome vragen, zo lijkt het wel. Maar is dat ook zo? Het boek Job is wellicht het oudste Bijbelboek dat wij hebben en de brief van Paulus aan de Romeinen is pas heel wat eeuwen later geschreven. Het gaat over heel verschillende tijden, en dan moeten we er ten eerste mee oppassen om het ene zomaar met het andere te verbinden.

Natuurlijk is er geen mens rechtvaardig voor God (Rom. 3:11). Ook Job beweert helemaal niet dat hij geen zonden of ongerechtigheid heeft (vgl. Job 7:21, 31:33). Maar dat is ook helemaal het punt niet. Het lijden dat Job overkomt wordt door

zijn vrienden beschouwd als een straf van God (o.a. Job 5:17). Aangezien het lijden zo zwaar is, de straf zo groot is, moet Job wel zeer ernstig gezondigd hebben (Job 6:24). Zo beweren zij. Heel hun pleidooien door beschuldigen ze Job ervan dat hij zeer groot onrecht heeft gedaan, maar dat hij dit niet wil toegeven. Jobs zelfverdediging is dan ook dat hij geen zulke erge zonde heeft begaan waardoor hij zo zwaar moet gestraft worden. Vanuit de eerste twee hoofdstukken van het boek Job weten wij wat er werkelijk aan de hand is. Job wist dat niet en begreep dan ook helemaal niet waarom zo'n lijden hem van Godswege overkwam. De vermeende straf stond namelijk absoluut niet in verhouding tot een zonde die Job zou hebben begaan. Dat houdt Job vol, en gelijk heeft hij.

Laten we eens aandachtig kijken waar die vraag 'zou een mens rechtvaardig zijn voor God?' vandaan komt. Elifaz, de leider van de drie vrienden (vgl. Job 42:7-9), komt met deze vraag op de proppen in zijn eerste betoog (Job 4-5). Hij vertelt over een bizarre ervaring die hij kort daarvoor 's nachts heeft meegemaakt (Job 4:12vv.). Het is een ervaring waar hij zeer angstig was van geworden (vs. 14). Hij bemerkte dat er een geest bij hem was (vs. 15-16). Deze geest sprak tot Elifaz en het is deze geest die hem de vraag influistert 'zou een sterveling rechtvaardig zijn tegenover God, ...' (vs. 17). Het is op deze eerste zin van deze geest dat de pleidooien van de vrienden gebouwd zijn. Het is de stok die zij krijgen om Job te slaan. Deze stok komt niet van God en deze geest is dan ook niet gezonden door God. Het is niet vreemd dat de verschijning van geestelijke wezens angst inboezemt, maar wanneer zij door God gezonden zijn stellen zij diegene aan wie zij verschijnen gerust. Deze geest is geen goede geest, maar een kwade geest die een dwalende gedachte doorgeeft. Een vergelijkbare situatie vinden we in 1Kon. 22:21-22 (vgl. Zach. 13:2). De drie vrienden van Job verlaten zich op de woorden van deze geest en God zegt uiteindelijk dat zij niet recht van Hem hebben gesproken (Job 42:7, 8).

We mogen niet vergeten om te kijken naar het getuigenis dat God zelf over Job geeft. 'Toen zei de Here tot de satan: hebt gij ook acht geslaan om mijn knecht Job? Want niemand op aarde is als hij, zó vroom en oprecht, godvrezend en wijkend van het kwaad' (Job 1:8, 1:1). Job is nota bene de enige persoon in het boek Job die door God zijn knecht genoemd wordt (van de vrienden van Job wordt dit niet gezegd). Dit is Gods getuigenis over Job onmiddellijk voordat de satan Job in lijden onderdompelt. Nadat Job zowat alles kwijt is, ook zijn kinderen, maar lichamelijk nog geen schade opgelopen heeft, herhaalt God dit getuigenis over Job (Job 2:3). Dit is door al dat lijden dus ook niet veranderd. En nu zegt God er nog bij dat Job zonder oorzaak in het verderf is gestort! De Schrift zelf getuigt

dat Job rechtvaardig stond in deze zaak. In Ezechiël 14:20 wordt Jobs gerechtigheid nogmaals bevestigd.

De uitdaging van de satan

Oppervlakkig gezien lijkt het erop dat God zich er door de satan toe laat verleiden om Job te beproeven en zijn geloof te testen. Zeg maar een soort wedstrijdje tussen God en de satan met Job als de speelbal. Maar is dit wat er echt aan de hand is? Natuurlijk niet, God speelt geen zulke spelletjes. Bovendien heeft God het niet nodig om het geloof van Job te beproeven, Hij ként het geloof van Job en heeft het zelf verklaart tegenover de satan en al de zonen Gods. Ik zou zelfs meer zeggen, het is maar omdat God zo'n groot vertrouwen heeft in Job en zijn geloof dát God toelaat wat er allemaal met Job gebeurt. Er is namelijk veel meer aan de hand. De beschuldiging die de satan uit aan het adres van Job is niet min (Job 1:9-11) en ook nog een tweede keer (Job 2:4-5). De satan beweert namelijk dat Job maar zo vroom en Godvrezend is omdat hij daar zelf voordeel bij heeft. Job dient God alleen maar om er zelf beter van te worden. Neem Gods zegeningen weg en Job zal God vaarwel zeggen, zo beweert de satan. Merk op dat de satan twee keer uitdrukkelijk dit woord 'vaarwel', wat een totaal afscheid inhoudt, gebruikt. Ook de vrouw van Job zegt hem op een bepaald moment om God 'vaarwel' te zeggen (Job 2:9). Dit is een metastatement van de satan die niet alleen maar over Job gaat maar de bewering is dat gelovigen maar gelovigen zijn omdat ze dan zouden gezegend worden door God. Dit is wat er in het geding is en daarom – denk ik – gaat God mee in de voorstellen die de satan doet, om voor eens en voor altijd deze aanklacht van de satan te weerleggen. God heeft er het volle vertrouwen in dat de satan door Job beschaamd zal gesteld worden, wat inderdaad ook gebeurt.

Hetgeen Job overkomt, is dan ook een unieke situatie in de wereldgeschiedenis. Het lijden van gelovigen mag dan ook niet zomaar vergeleken worden met het lijden van Job. Het gebeuren met Job is een strijd met een hoge inzet. Je kan dan ook gerust stellen dat de strijd beslecht is aan het einde van hoofdstuk 2. Immers, Job dwaalt niet af van God, zoals de satan dat had beweerd. 'In dit alles zondigde Job niet en schreef God niets ongerijmds toe' (Job 1:22) en 'In dit alles zondigde Job met zijn lippen niet' (Job 2:10). Job antwoordt zijn vrouw zelfs dat ze als een 'zottin' spreek wanneer ze hem aanmaant om God vaarwel te zeggen. Een zottin moet hier verstaan worden als een geestelijk dwaas iemand, iemand die van God niet wil weten (vgl. Job 30:8, Ps. 14:1, 53:2, Jes. 32:6). De satan heeft gefaald in zijn opzet en is in deze verslagen.

Het geloofsleven van Job

Doorheen het boek Job komt diens geloofsleven mooi tot uitdrukking. Hij was een geestelijk man die leefde naar Gods gedachten. In heel het boek is Job de enige die tot God spreekt, de vrienden spreken alleen maar over God overeenkomstig hun eigen gedachten. Job is de enige die God kent met de naam Jahweh, vert. met 'Heere' (Job 1:21, 12:9) terwijl de vrienden enkel de naam 'God' noemen als een ver verheven en afstandelijke God.

Het leven van Job, wat wij ervan kennen, kan onderverdeeld worden in drie periodes. De periode voordat Job getroffen wordt door het lijden, de periode tijdens het lijden en de periode na het lijden.

Het geloofsleven van Job voor zijn lijden

Job was in zijn tijd een buitengewoon rijk en welgesteld man, de rijkste man van het Oosten (Job 1:3). Hij had een vrouw (Job 1:8) en was gezegend met tien kinderen, zeven zonen en drie dochters (Job 1:2). Hij leidde een leven van voorspoed en het ging hem helemaal voor de wind. Hij was gelukkig en leidde een gesetteld en onverstoord leven. Hij was een bekend man in de wijde omgeving (vgl. Job 30:9). Hij was een man van aanzien en eer, had grote macht en was invloedrijk, hij vertoefde in de kringen van vorsten en edelen (Job 19:9, 29:7-10, 20, 25). Ook trad hij op als een rechtvaardig rechter en raadsman (Job 29:16-17, 21-22). We kunnen gerust stellen dat Job een uitgebreid sociaal en maatschappelijk leven had, waarin hij steevast niet de minste was.

De Bijbel spreekt gewoonlijk niet erg positief over rijken, over machtigen of over mensen die in het middelpunt van de belangstelling staan. Ze hebben meer dan anderen de neiging om met God geen rekening te houden, maar daarentegen te vertrouwen op zichzelf, hun macht of geld. Ze lopen ook gemakkelijker dan anderen het gevaar om zich boven anderen te verheffen en anderen onrecht aan te doen of zich om hen niet te bekommeren. Maar zo was Job helemaal niet. Hij leek in niets op de rijke man (wiens naam niet waard is om genoemd te worden) die de arme Lazarus liet creperen voor zijn deur.

Job hield wel degelijk rekening met God en leidde een leven naar Gods gedachten. God omschrijft Job als vroom, oprecht, godvrezend en wijkend van het kwaad (Job 1:1, 1:8, 2:3). Job was een rechtschapen en eerlijk man. Hij had groot ontzag voor God en dat weerhield hem ervan om kwaad te doen. Dat beschouwde hij immers als een verloochenen van God (Job 31:28). Ook bracht hij

brandoffers voor elk van zijn kinderen omdat hij vreesde dat ze zouden zondigen en God vaarwel zouden zeggen (Job 1:5). Hij was bang dat een van zijn kinderen God de rug zou toekeren. Job had een levende relatie met God (Job 29:2-4). We mogen gerust stellen dat het met zijn houding naar God toe helemaal goed zat en dat hij niet leefde voor eigen aards genot.

Job legde ook een grote bewogenheid aan de dag voor zijn medemensen (Job 30:25). Zowel in woord (Job 4:3-4) als in daad hielp hij anderen (Job 29:12-16a). Hij zocht onpartijdig naar gerechtigheid voor de verongelijkte in het rechtsgeding (Job 29:16b-17). Hoofdstuk 31 van het boek Job laat ons nog meer zien van wat voor een man Job was toen het lijden hem nog niet getroffen had. Bij Job vond de wees een thuis, de vreemdeling een onderdak, de zwerver de nodige kleding, de arme de groothartige mededeelzaamheid, de behoeftige een antwoord op zijn smeken, de knecht een billijke heer en de weduwe de nodige ondersteuning. Hij hield zich ver van leugen, deed niet aan bedrog en dwong zichzelf om niet jaloers te zijn. Ook stelde hij zijn vertrouwen niet op zijn rijkdom en hij verheugde zich niet in het lijden van zijn tegenstanders. Klinkt dit alles herkenbaar? Jawel, later zijn er in de wet van Mozes wetten opgenomen om zorg te voorzien voor dezelfde minderbedeelde groepen van mensen en om van de meer fortuinlijke mensen nederigheid en eerlijkheid af te dwingen (zie Leviticus en Deuteronomium). Zo handelde Job reeds naar de gedachten van God, zoals die later in wetten zouden worden vast gelegd. We mogen gerust stellen dat het met zijn houding tegenover zijn naasten goed zat en dat hij niet egoïstisch voor zichzelf leefde.

Zowel in godsdienstig als ethisch opzicht blonk Job boven alle anderen uit.

Het geloofsleven van Job tijdens zijn lijden

Zomaar, als uit het niets, wordt Job plotseling getroffen door een verschrikkelijk lijden. De ene slag volgt op de andere. Hij verliest zijn runderen, ezels en kamelen. Veel van zijn knechten vinden de dood. Alle tien zijn kinderen komen om wanneer het huis waarin zij zich bevinden instort. Ten slotte wordt hij ook nog zelf ziek waarbij de huid van zijn gehele lichaam zwaar wordt aangetast. Zijn eer en zijn aanzien is hij kwijt. Hij verliest heel zijn sociaal en maatschappelijk leven. Het is over met zijn gelukkige dagen en zijn vrienden en familie laten hem in de steek. Zelfs zijn vrouw keert zich tegen hem met de woorden “zeg God vaarwel en sterf”.

Alsof al dit lijden dat hem overkomt nog niet genoeg is, wordt hij ook nog een voorwerp van spot en wordt hij in het gezicht gespuwd (Job 12:4, 30:9-10). Dan

schijnt er een klein lichtpuntje te komen. Drie van zijn vrienden komen naar Job toe (Job 2:11-13). Kennelijk komt er ook nog een vierde bij, Elihu. Maar niets is minder waar. Zij doen niets anders dan zijn lijden te verzwaren. Aanvankelijk kwamen ze met bewogenheid en zorg naar Job toe. En inderdaad worden ze even getroffen door de ernst van zijn lijden. Het lijkt heel mooi dat ze zeven dagen en nachten bij hem zitten, maar er mag toch ook gezegd worden dat ze in die zeven dagen niet de minste moeite nemen om Job ook maar enigszins te troosten. Ze bieden hem zelfs geen glas water aan. Uiteindelijk is het Job die als eerste spreekt (Job 3:1). Dat is voor de drie vrienden het startschot om te beginnen met datgene waarvoor ze ook gekomen waren. Ze zijn namelijk op voorhand bij elkaar gekomen (Job 2:11) en hebben met elkaar overlegd wat zij Job zouden zeggen (Job 5:27). Ze zijn namelijk gezamenlijk tot de conclusie gekomen dat Job schuldig is aan alles wat hem overkomen is, nota bene op aangeven van een boze geest (zie eerder). Vele redes lang doen ze niets anders dan Job ervan te beschuldigen dat hij een zeer erge ongerechtigheid heeft begaan maar deze verzwijgt en dat God hem daarom zo zwaar straft (vgl. o.a. Job 5:17, 6:24, 19:2-3, 32:3). Ook de dood van Jobs kinderen schrijven ze aan eigen schuld toe (Job 5:4). Let ook op de zinspeling op de storm waardoor het huis instortte in Job 4:7-9.

En toch maakt Job geen verwijten aan het adres van God (Job 1:22, 2:10) en blijft hij volharden in zijn vroomheid (Job 2:3). Hij geeft God niet de schuld van zijn lijden, ook al begreep hij niet waarom God dit over hem had laten komen of toch op zijn minst heeft toegelaten dat al dit lijden hem overkwam. Dat is nogal iets anders dan God de schuld geven van alles wat er mis gaat in het leven. Hoeveel mensen hebben God niet de rug toegekeerd omdat ze vonden dat God bepaalde zaken in hun leven niet had mogen toelaten? Dat God het had moeten voorkomen of tegenhouden? Het is ook moeilijk om te aanvaarden dat er lijden in ons leven komt en dat het erop lijkt alsof God Zich daar niet om bekommerd. Wat moet het moeilijk geweest zijn voor Job dat God zo lang zweeg en afwezig leek. Maar in werkelijkheid waren Gods ogen voortdurend op Job en luisterde Hij naar alle woorden die er gesproken werden. Dat blijkt wel wanneer God uiteindelijk wel het woord neemt. God straft Job helemaal niet, hij beschermde hem tegen de boosheid van de satan – die ongetwijfeld graag het getuigenis van Job van de aardbodem zou hebben uitgewist – door steeds paal en perk te stellen aan wat deze mocht doen. Maar dat wist Job tijdens zijn lijden allemaal niet en desondanks al het lijden verweet hij God niets.

Meer nog, ook tijdens zijn lijden bleef Job God verdedigen. Hij weerlegde zijn vrouw toen deze erop aanstuurde om God vaarwel te zeggen. Dat zijn de woorden van een dwaas, was zijn antwoord daarop. Ook moet hij het keer op

keer opnemen tegen zijn vrienden die denken dat ze Gods handelen zomaar kunnen verklaren. Want Job wist van zichzelf dat hij geen zonde had gedaan die zo'n straf van God rechtvaardigde. Dus kon de uitleg van zijn vrienden niet juist zijn en dus kon het niet zijn dat Gods handelen mocht verklaard worden zoals zij dat deden. Job rebelleerde niet tegen God, ook al begreep hij er zelf niets van. Hij blijft aan Gods kant staan.

Ondanks alles blijft Job zijn vertrouwen stellen op God. Een prachtig mooi getuigenis daarvan vinden we in hoofdstuk 19: 'Maar ik weet: mijn Losser leeft en ten laatste zal Hij op het stof optreden. Nadat mijn huid aldus geschonden is, zal ik uit mijn vlees God aanschouwen, die ik zelf mij ten goede aanschouwen zal, die mijn eigen ogen zullen zien en niet een vreemde; mijn nieren in mijn binnenste versmachten van verlangen' (vs. 25-27). Job weet dat God hem goedgunstig gezind is en dat God Zich aan hem zal openbaren. Daar gaat zijn diepste verlangen naar uit. Terwijl heel veel gelovigen ontgoocheld zouden zijn in God, is dat bij Job niet het geval. Hij is wel radeloos en begrijpt niets van wat er gebeurt, maar toch blijft hij geloven dat God goed is en hem herstellen zal. God komt Job inderdaad ook uiteindelijk tegemoet en openbaart Zichzelf aan Job (Job 42:5). God geeft Job geen antwoord op zijn waaromvraag, maar openbaart Zichzelf als de Almachtige die aan zijn kant staat. Daarna zegent God Job meer dan ooit tevoren. Job wordt niet beschaamd in zijn vertrouwen op God.

Ontgoocheld geraken in God heeft niet te maken met God, maar met de verwachtingen die mensen hebben van God. Verwachtingen zoals dat God altijd onmiddellijk ingrijpt, dat God ervoor zorgt dat het alleen maar goed zal gaan, dat God zijn nabijheid altijd zal laten voelen, dat God altijd zal genezen, en nog van dat soort verwachtingen meer geven een verkeerd beeld van hoe God handelt met mensen. Helaas worden dergelijke verwachtingen ook wel geschept door prediking, onderwijs en christelijke liederen. Het leven van Job bewijst dat God vaak heel anders handelt dan wat de verwachtingen zijn. Hij weet wat Hij doet, en daar moet Hij geen verantwoording voor geven. Dat is een grote les die Job geleerd heeft.

Uit alles blijkt dat Job zich onderwerpt aan Gods wegen met hem, hoe moeilijk die ook voor hem blijken te zijn. Daar gaat eigenlijk zelfs fundamenteel zijn zoeken naar uit. Wat gebeurt er? Wat is Gods doel hiermee? Wat is de weg die God met mij gaat? Wat die weg ook is en of Job het te weten komt of niet, hoe dan ook verandert dit voor hem niets aan het feit dat hij niet wil afdwalen van God. Och, klampste elke gelovige – ook ikzelf – zich maar zo vast aan God!

Het geloofsleven van Job na zijn lijden

Het heeft een tijd geduurd, wellicht leek het oneindig lang in Jobs ogen, maar God heeft geantwoord. Het antwoord was niet zoals Job waarschijnlijk had gehoopt, een antwoord op al zijn vragen, een verklaring voor al het lijden, waar hij zo mee heeft geworsteld. Maar wel een openbaring van Gods grootheid en majesteit. Toch zal Job hier enorm door vertroost zijn geweest, te weten dat God boven alle omstandigheden staat. En zeker ook door het feit dat God geen zonde of schuld van Job aantoonde, waardoor zou blijken dat het inderdaad allemaal zijn eigen schuld zou zijn geweest. Die zonde was er gewoon niet. Integendeel, Job wordt door God in het gelijk gesteld (Job 42:7). Dat God zich openbaart aan Job en hem in het gelijk stelt, is het begin van het herstel van Job. Immers, God laat van Zich horen en gaat alles weer in orde brengen. Job weet dat nu.

Dan krijgt hij – naar mijn aanvoelen – een moeilijke opdracht. Elifaz, hij die het voortouw had genomen in het onterecht beschuldigen van Job, krijgt de opdracht om een brandoffer van zeven stieren en zeven rammen te brengen en om aan Job te vragen of deze voor hem en zijn twee andere vrienden wil bidden. Zo gaan die drie vrienden naar Job met een bezwaard hart, want God heeft hun denken voor verkeerdt verklaard. Zal Job voor hen bidden en voor hen pleiten? Ja, zo ruimhartig is Job. Wie weet hoeveel tijd er verstreken is terwijl deze vrienden geprobeerd hebben om Job ervan te overtuigen dat het lijden dat hem overkwam een straf van God was omdat hij een grote zonde moet hebben begaan? Het heeft Job veel extra verdriet gedaan (Job 19:2-3). Maar Job vergeeft zijn vrienden en bidt tot God ten goede voor hen. Wat een voorbeeld in vergeving is dat voor ons.

Job wordt vervolgens rijkelijk gezegend door God, nog meer dan vroeger al het geval was geweest. Ik kan mij zo voorstellen dat God zat te popelen tot op het moment dat Hij weer zijn liefde en zegen kon schenken aan zijn zo trouwe dienaar Job. Job verwerft veel meer rijkdom dan hij ooit had gehad, het dubbele van vroeger. Volgens de Joodse overlevering leefde Job ook nog eens twee keer zolang als hij daarvoor had geleefd. Ook kreeg Job weer tien kinderen, opnieuw zeven zonen en drie dochters. Ik denk dat Job niet het dubbel aan kinderen kreeg omdat de tien die gestorven waren door God behouden zijn en eeuwigheidswaarde hebben.

Dan komen al zijn vroegere bekenden terug bij hem, ook zijn eigen broers en zussen. Allen hadden ze hem in de steek gelaten. Maar we lezen niet over gevoelens van wrok, boosheid of ontgoocheling bij Job. Job ontvangt hen in zijn huis waarbij hij de gastheer is. Ze eten samen met hem. Hij laat hen allen delen in de zegen die hij terug van God ontvangen heeft.

Oude Sporen 2015

